

De context van de straat

Ahmed Marcouch

Dames en heren,

Ik wil u iets vertellen over het stadsdeel waarvan ik voorzitter ben. Stadsdeel Slotervaart, een naoorlogse wijk in Amsterdam-West. Dat wat ik u wil vertellen, wil ik u ook laten zien. Ik moet het dan wel voor u schetsen in woorden. Daartoe nodig ik u uit mij te volgen op een wandeling. Die wandeling begin ik in een van de straten van dit stadsdeel. En als ik daar dan loop, zie ik het volgende.

Ik zie verpauperde flats uit de jaren zestig. Grote gezinnen die samengepakt op kleine etages wonen. Tien mensen op een driekamerflat is geen uitzondering. Acht gezinnen op een trappenhuis, vijftig tot zestig kinderen per portiek. Ik zie rotzooi op balkons vanwaar afgetobde vrouwen lusteloos naar beneden staren. Vuil loopt van de trap de straat op. Dit zijn panden, dames en heren, die al in 1993 zijn aangewezen om vernieuwd te worden. Onderhoud wordt daarom nauwelijks nog gepleegd. De deuren kieren, er staat schimmel in de douche, het is er gehorig, het stinkt in de trapportalen, naambordjes ontbreken, de portiekverlichting doet het niet. Op straat zie ik verveling en passiviteit. Uitzichtloosheid en criminaliteit.

De straat waardoor ik loop is de Hart Nibbrigstraat, zomaar een straat in Slotervaart. Dat dacht u. De Hart Nibbrigstraat is in de volksmond 'de straat van Mohammed B.' Mohammed B, sinds de moord op Theo van Gogh in 2004 een bekende Nederlander. Slotervaart, sindsdien een bekend stadsdeel van Amsterdam. De Hart Nibbrigstraat ligt in Overtoomse Veld, een van de vijf wijken van Slotervaart.

Overtoomse Veld telt 2800 woningen. 82% daarvan is sociale woningbouw. Marokkaanse Nederlanders vormen de grootste bevolkingsgroep. Autochtone bewoners die de flats in de jaren zestig met hun jonge gezinnen betrokken, zijn uit de wijk weggetrokken. Integratie? Er zijn nauwelijks nog autochtonen te vinden om mee te integreren.

Dit, dames en heren, is de context waarin veel van mijn bewoners leven. Ik zeg niet dat dit de oorzaak is van hun problemen, maar ik verzeker u: helpen doet het niet. Niet alle bewoners van Slotervaart verkeren trouwens in deze situatie, maar een substantieel deel wel. En u weet: een ketting is zo sterk als de zwakste schakel.

De jonge jongens die vanaf hun vroegste jeugd tot laat op straat zwerven, zien als voorbeeld oudere hangjongens en halve criminelen. Er zijn simpelweg geen anderen aan wie zij zich kunnen optrekken. De buurtjongens trekken elkaar naar beneden in plaats van omhoog. Zo gauw de vaders thuiskomen, snellen de jongens naar buiten uit angst dat hun vaders hun de les lezen. Van buiten valt niets goeds te verwachten, daar heersen lamlendigheid en criminaliteit; binnen wacht ruzie. De straat is voor de jongens ook het terrein van de competitie. Laten zien wie er de baas is, wie de coolste merkkleding heeft, het nieuwste model scooter, het laatste mobieltje. De context van de straat.

En als je nu de pech hebt om in een armoedig gezin geboren te worden, in een verloederde wijk op te groeien, als je dagelijks met criminaliteit in aanraking komt en je zit ook nog eens op een slechte school, dan is het wel erg droevig gesteld met je context en moet je wel van érg goede huize komen om daar tegenop te boksen. Waar ik wat aan kan doen, is juist die context. Maar dat kan ik niet alleen, daarvoor heb ik hulp nodig. En soms zal ik het gebaande pad moeten verlaten en onorthodoxe methoden gebruiken.

We kunnen zorgen voor fatsoenlijke huizen. We doen er alles aan om de grote stedelijke vernieuwingsoperatie in Slotervaart sneller te laten verlopen. Sommige bewoners verkeren al meer dan tien jaar in onzekerheid: mijn huis wordt gesloopt maar waar moet ik naar toe, en vooral: wanneer? Met het bouwen van goedkope én duurdere woningen hopen we een meer gemengde buurt te krijgen. Een buurt waar werkelijk wat te integreren valt!

We kunnen zorgen voor een schone straat: onze reinigingsmedewerkers vegen in sommige wijken niet één maar vier keer per week.

We kunnen zorgen voor een bibliotheek in de buurt, een buurthuis, sportclubs, jongeren- en zorgcentra.

En we kunnen ervoor zorgen dat het onderwijs, juist in deze verpauperde wijken, steengoed is. U zult begrijpen dames en heren, daar is heel veel inzet voor nodig. Zo heeft ex-minister Zalm in deze buurt al een school geadopteerd. Nu moeten we aan de slag. Kleinere klassen, de beste leraren, leren van scholen die het wél goed doen, want die zijn er ook in Slotervaart. Maar wij kunnen het niet alleen. Verschillende partijen die op het oog weinig met elkaar van doen hebben, moeten de handen ineen slaan. Met eenzelfde doel voor ogen: een school erbovenop helpen. Investeren in de toekomst van onze kinderen.

Een voorbeeld van zo'n erbovenop geholpen school is het Calvijncollege, een zwarte vmbo-school bij ons in de wijk. Een journaliste liep twee jaar lang geschrokken rond op de school en schreef er een boek over: *Onzichtbare ouders*. Onder leiding van Felix Rottenberg organiseerde zij een bijeenkomst op de school. Daarvoor was ook het bedrijfsleven uitgenodigd. Doel was te bekijken wat we samen konden doen om deze school er bovenop te helpen. Gevolg hiervan? Rondom de school is een vitale coalitie gesmeed. De ING heeft de school geadopteerd en werft er nu leerlingen voor stages of onderzoeksopdrachten. De context van de leerlingen van die school is door toedoen van een vitale coalitie sterk verbeterd. En ik wil nog veel meer van die vitale coalities.

Overal in de wijk laat ik mijn gezicht zien en spreek kinderen en volwassenen aan. Op scholen, in moskeeën, in buurthuizen. Zo bracht ik een keer ouders van Marokkaanse jongens bijeen met boze buurtbewoners die door die jongens werden getreiterd. Ik zei tegen die ouders: dit is wat uw kinderen aanrichten, doe er wat aan. Die ouders waren gechoqueerd. Maar ze zeiden ook: hij verveelt zich zo, hij heeft geen vertier. Geen vertier? vroeg ik. Uit de hele wereld komen mensen naar Amsterdam voor vertier! Hij heeft op loopafstand een park, een bibliotheek en een zwembad. Hij kan met de tram naar het Leidseplein om bij wijze van spreken mooie meisjes te kijken. Hoezo geen vertier? Waar het mij om gaat is dat die jongens uit hun uitzichtloze spiraal van pessimisme breken. Dat ze hun talenten gaan ontplooiën en hun kansen grijpen. Niet

jarenlang tafeltennissen in een buurtcentrum, of erger, oude mensen van hun tasjes beroven, maar actief aan de slag en intussen eigenwaarde opbouwen!

Toen ik begon als stadsdeelvoorzitter in Slotervaart, heb ik als eerste de ouders van overlastgevende jongeren bij mij op het stadsdeel ontboden en ze op hun verantwoordelijkheden aangesproken. Waarom weet u niet dat uw zoon al jaren niet meer naar school gaat? Weet u wel wat uw zoons uitspoken als ze tot diep in de nacht van huis zijn? Waarom vraagt u uw zoon niet als hij 's middags nog in bed ligt: hoe lang wil jij nog werkloos zijn, dertig jaar, zestig jaar?

Want om problemen op te lossen, dames en heren, zul je ze eerst moeten benoemen. Vervolgens zul je de verantwoordelijkheid aan de verantwoordelijken terug moeten geven. En ik accepteer het niet dat mensen, ouders, hun verantwoordelijkheden afschuiven. Veel ouders bij mij in de wijk weten niets van hun kinderen. Ze weten soms niet eens op welke school ze zitten. Ze weten niet dat ze niet meer naar school gaan. Ze weten niet waar ze uithangen. De ouders denken: de jongens zitten op school en die zorgt er wel voor dat ze goed terechtkomen. Maar niet de school, zeg ik dan, ú bent het die de verantwoordelijkheid heeft voor uw kinderen. Zorgt u er eerst maar voor dat de kinderen daadwerkelijk naar school gáán. Zorg dat u weet wat ze uitvreten.

Een andere voorbeeld. Een groep van zeven ambtenaren gaat met een vergrootglas de buurt af. Gewoon overal aanbellen en vragen hoe het gaat. Hoe is het met u, met uw kinderen, hoe is het op school, hoe goed is uw Nederlands, kunt u rondkomen, hoe is het met uw gezondheid? Eigenlijk geen beginnen aan voor een buurt met meer dan duizend gezinnen. Tot je laat zien dat het werkt. Als stadsdeel bevind je je in de haarvaten van de samenleving. We kunnen van dichtbij zien wat er speelt. En dat voordeel moet je uitbuiten.

Verder bouwen we aan gemeenschapszin in de buurt. Weet wie je burens zijn, zodat je ze kunt aanspreken als je last van ze hebt of als je hulp nodig hebt. Gemeenschapszin door nieuwe gemeenschappen te creëren, zo nodig religieuze. In hun zoektocht naar hun religieuze identiteit zijn Amsterdamse moslimjongeren gevoelig voor radicalisering. We kennen het gevaar van internet. De radicale boodschappen die daarop te vinden zijn vormen een gevaarlijke verleiding voor ontvankelijke zielen.

Het lijkt zo makkelijk: de burger zegt: dat kán niet, overheid dóe er iets aan. En de overheid blokkeert de sites, maar daarmee is het probleem niet opgelost. Was het maar zo makkelijk. Het is slechts symptoombestrijding. De ideeën en het gedachtegoed blijven bestaan. Met andere woorden: de context waarin de ideeën gedijen, blijft. Daarom doe ik er álles aan om die context te veranderen, door de jongeren een omgeving te bieden waarin over het geloof gesproken en gediscussieerd wordt, waarin jongeren hun horizon kunnen verbreden en hun religieuze identiteit optimaal kunnen ontwikkelen.

En dat is precies de reden waarom ik een deradicaliseringsdeskundige heb aangesteld in Slotervaart. Iemand die de jongeren kan leiden naar gemeenschappen waarin ze in aanraking komen met gematigde vormen van de islam. Een geloof trouwens waarin gemeenschapszin een groot goed is. Kortom, we bieden ze een alternatief voor de geïsoleerde context van huiskamergesprekken of ontsporende websites.

En ja, soms is drang en dwang nodig. Als een school keer op keer slecht presteert en daarnaast ook niet bijdraagt aan een soepele integratie en de kans op een hoopvolle toekomst in de Nederlandse samenleving, dan moeten we ons afvragen of we met zo'n school moeten doorgaan. Als buurtbewoners keer op keer worden uitgescholden door rondhangende jongeren, dan moeten zij worden aangepakt. En dat doen we ook. De straat is van iedereen, en iedereen moet zich daar thuis en veilig kunnen voelen. Jong én oud.

Ik vertelde u al dat ik meteen ben begonnen met de ouders van de overlastjongeren. Ik ontbood ze op het stadsdeelkantoor. De gemeente heeft die methode nu professioneel georganiseerd. Wij hebben nu in ons stadsdeel twintig sterke mannen rondfietsen die dag en nacht als straatcoaches de jongeren in het gareel houden. Binnen 24 uur staat een gezinsteam van twee Marokkaanse pedagogen aan de deur bij de ouders om afspraken te maken: huisarrest voor uw zoon na zes uur, morgen terug naar school en snelle ondersteuning bij opvoeding.

We bouwen goede huizen, we versnellen de stedelijke vernieuwing, we pakken de overlastjongeren bij de kraag, we verbeteren de kwaliteit van de scholen. Door hierover met grote regelmaat te publiceren laten wij zien wat wij als lokale overheid doen om de wijk te verbeteren. Niet alleen kant-en-klare resultaten, maar óók je inspanningen. Dat maakt het voor mij legitiem om bewoners te vragen: wij doen dit, en dit, en dit, en dit. Wat doet ú voor het stadsdeel? In die zin spelen de media een rol van betekenis. Als je niet laat ziet wat je doet, zeggen de bewoners: dat stadsdeel, die gemeente doet helemaal niks! Waarom zouden wij in actie komen?

Behalve in stenen moet je in ménsen investeren. Tegelijk met het bouwen van betere woningen moet je op sociaal gebied blijven investeren. Dus op de centrale vraag van dit symposium – of je de context moet veranderen of de mens – is mijn antwoord:

Je hebt geen keuze, het is én én. Je kunt tempo maken met stedelijke vernieuwing, je kunt er aan bijdragen om de sociale controle te vergroten, je kunt grenzen stellen. Maar mensen veranderen doe je niet een-twee-drie.

Wat je wél kunt doen, is maximale kansen voor de kinderen creëren, zorgen dat ze op de beste scholen zitten en in fatsoenlijke huizen wonen. Dán schep je een context waarin een mens kan veranderen. Je biedt hoop, en vanuit die hoop ontstaat weer het vertrouwen om zelf ook te veranderen. Het is ook onze taak als lokaal bestuur om onze bewoners daartoe aan te zetten en aan te moedigen. Alleen zó draag je bij aan een mentaliteit die past bij een verbeterde context.

Dank u wel.